

גליונות לעיון בפרשת השבוע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ותשע

זמנים (ת"ל)

י"ח ס' - י"ח

א. י. לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש

קופס קסמים

מעונן

זמנים

זמנים...

דג"ג טורה זבוכים חלק ג' פרק ל"ז:

... וכשתעייז בכל המצוות שבאו בע"ז אחת אחת תמצא סבתם שבוארת והוא לחסיר הדעות הרעות ולהתרחק מהם עד הקצה האחרון. וסטה שנתעורר עליו הוא שנותני הדעות הסקריות... יעריסו ויעשו חבולה לחזק אמונתם באמרם לבני-אדם שמי שלא יעשה הפעולה ההיא המחזקת לאמונה ההיא והסקימת אותה, חחול עליו המכה הפלוגית. ואפשר שתארע המכה ההיא במקרה יום אחד לאדם אחד ויכוין אל הפעולה ההיא וימשך אחר הדעת ההוא.

וידוע מטבע בני האדם בכלל שרוב פחדם הוא מאבדת חסדן וחבנים, ולזה פרסמו עובדי האש בזמנים ההם שכל מי שלא יעביר בנו ובתו באש, ימותו בניו. ואין ספק שמפני זאת התרחקה ימהר כל אחד לעשותו, לזיב חמלתו ופחדתו על בניו, ולמעוט הפעולה וקלותה, שאין שם אלא להעבירו על האש.

וכל שכן בהיות ענין הבנים הקטנים מסור לבנים, וידוע מהירות האמץ הנשים לכל דבר וחולשת שכלם בכלל. ומפני זה עמדה התורה כנגד זאת הפעולה ועשתה בה מן החזוקים, מה שלא עשתה בשאר מיני ע"ז...

ודע שרושם הפעולה ההיא נשאר עד היום לפרסומו בעולם: הלא תראה המילדות יקחו הבערים הקטנים בחתול וישימו עישון בלתי טוב הריח על האש, ויגיעו הבער ההוא על העישון החוא שעל האש. וזה מין מן ההעברת באש בלא ספק.

אין מותר לעשותו. והסתכל עמדה בותן זה הדעת, איך השאירו וקיימו בזה הדמיון עד שעמדה כנגדו התורה אלפים מן השנים ולא נמחה זכרו ועומד רשומו.

1) איך תופש הרמב"ם את ענין העברת הבן באש?
הידוע לך פירושו אחר?

2) מה הם ה'חזוקים' שעשתה התורה כנגד העברת בניס באש, שלא עשתה דוגמתם בשאר ע"ז?

3) הסבר את המלים המסומנות בקו.

2. רלב"ג.

אחשוב ש'מעונן' הוא שיאמר שעה פלוגית טובה לכך או רעה, ויהיה זה המאמר מופשט מכל סבה אחרת מחייבת זה. אך אם יאמר שנתעורר או במרחשוון ראוי לזרוע זרעים כך - כאמרן (קהלת י"א ב') 'תן חלק לשבעה וגם לשמונה - ובאודר ראוי לזרוע זרעים כך, מפני טבע ההויות מהם, או שיאמר שאין ראוי להקיד דם בחקופת המזו מפני תגבורת החם אז, או שאין ראוי לחתוך איגן אחר חרוש הירח, מפני יחרון הלחות בו או שיפסידהו ויעמשחו - כל כיוצא בו אינו מכלל העובנות.

1) האם מסכים הרלב"ג עם דברי ר' עקיבא (סנהדרין ס"ד):
"מעונן... זה המחשב עתים ושעות ואומר היום יפה לצאת, לאחר יפה ליקח".

(רש"י שם: לטון "עונה"... שטבחין את עונת ואומר: היום יפה לצאת לדרך ויצליח; למחר יפה ליקח סקה וישתכר בו הלוקחו).

2) מה המשותף לכל המקרים המובאים בדברי הרלב"ג שאין בהם לדעתו משום "מעונן"?

3) הסבר את המלים המסומנות בקו.

אא 4) מה אפשר לטעון נגד הגבול שחכם הרלב"ג (כנראה בעקבות הרמב"ם) בין מעשים שיש בהם משום לא תעוננו ובין מעשים "שאינם מכלל העובנות"?

א 5) כיצד מפרש הרלב"ג את דברי קהלת י"א ב' סה ענינו של הפסוק ההוא לפירוש הסלה "מעונן"?

6) האם מסכים רלב"ג לאחד משני הפירושים הבאים:

רש"י ד"ה תן חלק לשבעה וגם לשמונה.
חלק מלחם ומשליך לשבעה צריכי חסד, חלק עוד לשמונה
שיבואו אחריהם ואל תאמר די, "כי לא תדע מה יהיה רעה",
שם עוד ימים באים ותצטרך לכלם, אז תנצל מן הרעה
על-ידי הצדקה...

הבאור (רמב"ן) ד"ה תן חלקו
רבותינו ז"ל דרשו בפסוק זה מה שדרשו, ואולם לפי המשך
פשוטו של מקרא יתכן שיתן עצה לבעל הסחורה שלא יתן את
כל רכושו בסחורה אחת, או שישליך את כל יתרו בספינה אחת,
כי אם סדרר הסחורה לתת חלק לשבעה, גם לשמונה, ואם יאבד
בזה - ישאכר בזה.

ג. י"ג. תמים תהיה עם ה' אלוקיך.

רש"י: התחלך עמו בחמיסות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא
עליך קבל בחמיסות, ואז תהיה עמו ולהלכו.

הרשב"א שאלוה ותשובות סימן תי"ג (פסוק תשובה בענין לחשיט ונחשים ותרופות
ורפואות וסגולות. אלו מהם פותרים ואלו אסורים):
ואסנס כתב יתעלה בתורתו (דברים י"ח) "תמים תהיה עם ה' אלוקיך". ו"תמים"
הכתוב כאן פירושו אצלי כולל האזהרה וההבטחה:
זהיר שלא נשתכח ונחוש להבלי הגויים הקוסמים והמנהגים ואוכלי הדם
בכרונתם הרעה להמשיך להם "שנים לא אלוה", רק היות תמים עם ה', רוצה
לומר: לך עמו בחמיסות, מלשון (תהלים כ"ו) "ואני בתומי הלכתי".
והבטיח שבעשית מצווחיו ובעבודתו יהיה תמים, לא יגע בו רע, מלשון (שמות
י"ב) "שה תמים", היפך מה שיחשבו אותם הטועים, והוא אמרו לאות (דברים שם)
"כי הגויים האלה אשר אתה יורש אותם אל מערבנים ואל קוסמים ישמעו".

(1) מה קשה לרש"י בפסוקנו?

(2 x) היכן במקומנו מצא רש"י רמז לשכר הטובות לתמים, כפי שכתב
בפירושו "ואז תהיה עמו ולהלכו"?

(3) העתק פסוקנו פעמיים וסמנו בסימני פיסוק לפי פירושו רש"י
ולפי פירושו הראשון של הרשב"א!

(4) האם מסכים הרשב"א באחד מסני פירושו עם פירושו רש"י?

(5) מה היא "מחשבת הטועים" אשר הפוכה טובתה לנו בפסוק זה
לפי דעת הרשב"א?

(6 x) הרשב"א מביא לפירושו המלה "תמים" בפסוקנו פעם את פסוק י"ב ה'
ופעם את תהלים כ"ו א'.
הסבר מה הם שני פירושי המלה "תמים" אשר שניהם כוללים
בפסוקנו לפי דעת הרשב"א.

ג. ט"ו. נביא מקרבך מאחריך כסונו יקיס לך ה' אלוקיך אליו תשפעת

ר' ש.ר. הירש (חירגום סגרסנית):

...אין לך צורך בעוננים וקוסמים, וגם אין לך צורך בהחליף סחור יוחר,
אמתי יוחר, במקום עובד קוסם. ואם מובטח לך כאן שיקים ה' לך נביאים,
הרי שאין הכליתם למלא מקום העוננים והקוסמים אשר לגויים האלה, תכלית זו
כבר נשללה בפסוק י"ד. אין הכלית שליוחת הנביאים שזכר לשאול על המכוסה
מאחור, ולא יבוא הנביא כדי לספק את האוונתו להשיב את אשר לא זוכל להשיגו
בשכלנו. לא כדי שדע את אשר נרצוננו לדעתו, אלא כדי שירדענו את אשר
נרצוננו ה' שזעתו - לשם זה נשלח אלינו הנביא.

היכן נרמז רעיון זה - הנאמר בסוף דבריו - בפסוק?

ד. נביא מקרבך מאחריך כסונו

העמק דבר ד"ה מקרבך:

כמו שכתב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה, שלא ע"פ אות ומופת בלבד נודע שהוא
נביא אלא על פי שיודעין שראוי לכך על פי חכמתו הרמבה ופרישתו ופשוטו
שנתעלה על בני גילו. וזה אי-אפשר לדעת על בריו אלא כשהוא מקרבך.

מה קשה לו בפסוקנו?

השובות נא לשלוח לנחמה ליבוביך, קריה משה ירושלים,